

פיקוח מהרגע הראשון. פועלים במיון דגים בחווה ימית בסין

12 שנים בסיוע והדרכה לחקלאים בכל הקשור לקיום חקלאות כהלכה. שמיטה, בית המעשר, תרומות ומעשרות וכו'. כפועל יוצא מעיסוק זה, עלה נושא החרקים בגידולים השונים. הרב שניאור רווח, החל לחקור את הנושא וצבר מומחיות רבה. תוך כדי עבודה ובדיקת נושא החרקים בגידולים השונים, הגיעו בקשת לבדיקת נושא תולעים וטפילים בדגים. הרב רווח נטל על עצמו את המשימה והחל לחקור את הנושא לעומק.

מוציאים תולעים בפינצטה

כדי להבין על מה מדובר, קצת רקע על נושא הדגים. מקובל לחשוב בציבור שכדי לאכול דג, יש לבדוק את סימני הכשרות, סנפיר וקשקשת ותו לא. וכאן מתחילה הבעיה. בממלכת הים חיים אלפי מינים של בעלי חיים זעירים שונים, גודלם נע בין מיקרון

לסין, כדי להדריך את המשגיחים". שמונה עשרה שעות ארכה הטיסה לסין. הרב הגיע למפעל, פגש את המשגיחים. נטל מהסחורה וכעבור כמה דקות של הדגמה, הראה את הנגיעות במוצר. הנחה כיצד יש לבדוק ואיך לטפל, שהמוצר יהיה נקי ללא חשש. 11 דקות אחר כך, מיהר הרב חזרה לשדה התעופה, בדרכו לישראל להמשך סדר היום הלחוצ.

זהו, אם תרצו, מקרה המאפיין את סדר יומו ופעילותו של הרה"ג שניאור זלמן רווח, יו"ר המכון למצוות התלויות בארץ ורב במועצה האזורית גזר.

בשבועות האחרונים אנחנו עדים למסע פרסומי נרחב מטעם המכון, המזהיר את הציבור מפני תולעים וטפילים בדגים. בעומדנו בתחילת חודש אדר א', שמזלו דגים, חשבנו כי יהיה זה נכון לנסות ולברר את הסוגיה לעומק. המכון למצוות התלויות בארץ, עוסק מזה

הטלפון צלצל. מעבר לקו נשמע קולו של נציג ועד כשרות חשוב בארה"ב. "כבוד הרב", אמר הדובר, "המשגיחים שלנו נמצאים עכשיו במפעל בסין. הם טוענים שהם כבר עשו מספר בדיקות, אבל הם לא מוצאים את התולעים עליהם הרב מדבר. אני מבין שאפשר לסמוך על זה ולאשר את כל הסחורה?".

"בשום פנים ואופן לא", נזעק הרב, אליו הופנתה השאלה. "אם הם לא מצאו, כנראה שהם לא בדקו כמו שצריך, או שלא הבינו איך לבדוק".

הדובר מעבר לקו נשמע מודאג. "אז מה עושים? המפעל חייב להתחיל בייצור!" אחרי רגע של שתיקה, הגיעה התשובה. "במוצ"ש הקרוב אני עולה למטוס בדרך

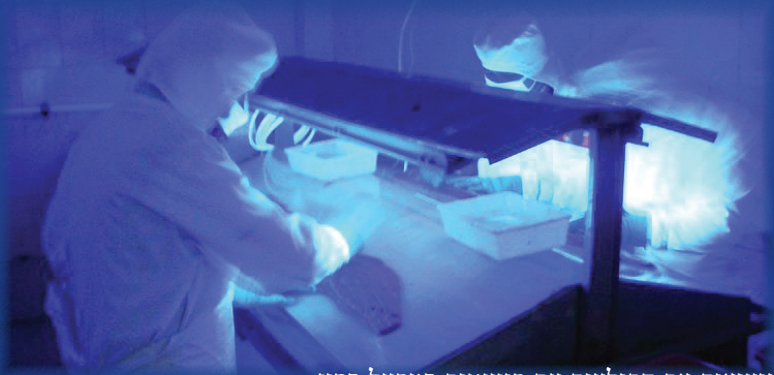

הרב רווח בבדיקת טפילים בדג מושט בסין

במודל דגים

הרה"ג שניאור זלמן רווח - יו"ר המכון למצוות התלויות בארץ, פותח צוהר לעולם כשרות הדגים ומדבר על הקלות שבה עלולים להיכשל באיסורי תורה: "מדובר בשרץ המים שהאיסור עליו זה 4 לאוין" • על הצורך לחולל מהפך: "די לקחת דוגמא מהירקות ללא תולעים, שכיום אין אחד שמוכן להסתכן לרכוש ירקות עלים ללא פיקוח שהנם נקיים מחרקים" • מבהיר: "המטרה שלי היא לא להבהיל ולאסור את המותר, ההיפך הוא הנכון - להשתמש במותר לפי ההלכה" • וגם על מסעותיו ברחבי העולם, המחקרים שנעשו בתחום והפתרונות המאפשרים קבלת דגים ללא אורחים לא רצויים

אברהם בן חיים //

מוציאים את התולעים עם פינצטות במפעל בסין

מחקר ארוך על דג הרוטבש (רדפיש). הדג הזה היה ידוע בעולם כדג שנושא על גבו טפיל ואפילו במכתבי הרבנות הראשית לישראל, היה אסור להביאו לארץ. "אחרי שזוהו המינים השונים של הטפילים בפעילות משותפת עם מעבדות באיסלנד, ומעקב אחרי נדידת הטפילים וכו' – ידענו לומר מתי ומאלו אזורים ניתן לקחת דגים ללא חשש", אומר הרב רווח. בשלב שני נכנס הרב רווח לטפל בנושא תולעת האניסאקיס. לאחר שהפוסקים בעבר ובהווה הכריעו, שמדובר בתולעת שבאה מבחוץ, ולכן, גם אם היא נמצאת בבשר הדגים היא אסורה. תולעת זו מצויה בדגי סול, סלמון מהים ועוד.

במהלך ארבע השנים האחרונות, נדר הרב רווח בין עשרות מפעלים במדינות שונות באירופה, סקנדינביה, דרום אמריקה ובמזרח הרחוק, ולמד על חיי הדג, התולעים, הטפילים ומקורם. הרב רווח נעזר בציוד מיוחד לצילום תת מימי, צוללנים, חוקרים ומומחים

מעלות שהדג נקי לחלוטין, הם מאשרים את שיווק הדגים לסיטונאים שמשווקים לחנויות הדגים.

בדגי אגמים אין אפשרות טיפול ולכן תוצרת הנרכשת מהכנרת (כגון סרדינים, בורי, אמנון ועוד) חובה לבדוקה כנדרש טרם האכילה. "חשוב לציין", ממחר הרב רווח להבהיר, "התולעים שנאסרו מהתורה באכילה, הם התולעים שבאים מבחוץ ונכנסים אל הדג. לעומת זאת, תולעים שגדלו ונוצרו מהדג עצמו (המוגדרים בהלכה - "דמיניהו קא גבלי"), אינם אסורים באכילה. וחשוב לדעת לעשות את ההבדל. אנחנו מדברים רק על תולעים שבאים מבחוץ, שנאסרו מהתורה".

בשלב ראשון התמקדה הפעילות בתולעים וטפילים, שנמצאים על עור הדגים וחודרים ממנו פנימה.

הרב רווח יצא לאגמי דייג וחוות גידול ברחבי העולם, כדי לזהות את הבעיה מהשורש. כך לדוגמה, במדינת איסלנד ביצע הרב רווח

בדגי הים הגדול, הגם שרב הנסתר על הנגלה, מכל מקום יש דברים ברורים שניתן לצייןם כגון, ההבדלים הקיצוניים ברמת הנגיעות מים אחד למשנהו, עקב עומקים שונים של הים. גם בים שמצויים בו טפילים ותולעים, יש הבחנה בין הגידול הטבעי של הדגים, לבין החקלאות הימית, כלומר הכלובים שבים. כמו כן יש הבחנה באם מצויים בים הנתונים המחייבים את ריבוי התולעים.

הטיפול נגד טפילים ותולעים אלו, אפשרי רק בבריכות הדגים שיש עליהם שליטה ואין הגבלות חוקיות (כיון שאין המים משמשים לשתייה) אלא על המיננים, לבל יורעלו אוכלי הדגים חלילה.

בעניין זה יש הצלחה כבירה כיום, ושלוש מתוך ארבע החברות הגדולות שברשותם בריכות גידול לדגים טריים, עומדות תחת פיקוח המכון, כאשר מפקחים מומחים מטעם המכון מלווים את הגידול ומפקחים עליו בטרם מוציאים את הדגים מהבריכות. כשהבדיקות

(אלפית המילימטר) לכמה ס"מ. הם חיים הן בימים ואגמים והן במים מתוקים. כמו כן חיים בים סרטנים מסוגים שונים. החיים הזעירים הללו ניזונים מסרטנים ירודים ודגים קטנים, שמשמשים לאחר מכן מאכל לדגים, וכך אנו מוצאים את היצורים הללו בחלל מעי הדגים או בכבד של הדגים.

כל סוג גידול שהוא בדגים, מהווה חממת גידול אף לחרקי המים השונים. אם כי לכל סוג גידול יש את היתרונות והחסרונות שלו. בבריכות גידול לדגים, עקב הצפיפות המרובה, הטמפרטורה אחידה, כמות הנגיעות עלולה להיות מרובה ביותר, ומאידך, אפשרות הטיפול היא מצויינת ומסוגלת לפתור את הבעיה כמעט לחלוטין. לעומת זאת, דגי אגמים מתוקים (כגון אגם הכנרת בטבריה) מחד, הצפיפות פחותה ומאידך, אין אפשרות של טיפול בריסוס נגד הטפילים, כך שמדי יום ניתן לראות בשווקים דגים מהכנרת שנגועים בטפילים, ללא אפשרות לטפל בהם.

הגר"ש עמאר, הגר"ש בן שמעון והרב רווח בישיבת בית דין של המכון

הרב רווח בבדיקת דגי רוטברש

והקפואים, על מנת שיידעו שיש בעיות, ומנגד יידעו שיש גם פתרונות.

אגב, הקמפיין יצא לדרך רק לאחר שיצא לאור הספר תולעת שני, משום שלא רצינו שיבוא לידי הפסקת שימוש בדגים, בלי שידעו מהם הפתרונות, ובספר יש פתרון לכל בעיה בכל דג.

"המטרה שלי היא לא להבהיל ולאסור את המותר, ההיפך הוא הנכון. להשתמש במותר לפי ההלכה ולהסיר את כל המניעים כגון התולעים והטפילים, מתוככי הדגים".

עד היום כולם נכשלו?

"חס ושלום. אבל צריך לזכור שהיבוא מהעולם הולך וגובר מכל מיני מקומות שלא מוכרים, או שידוע שהמקורות שלו נגועים ואת זה צריך להביא לידיעת הציבור וכך עשינו".

אתה מודע לכך שיש מי שמתייחסים לנושא בביטול?

"אחרי שיש כל כך הרבה פוסקים מהעבר ומההווה שסוברים, שזה איסור דאורייתא וחלק מהפוסקים סוברים שזה ספק דאורייתא, יהודי לא מכניס את עצמו גם לספק איסור.

"סיפר לי פעם יהודי בתפרח. בעבר לא היו מסטיקים בהכשרים מהודרים והייתה חברה שיצאה עם מסטיקים עגולים בהכשר מהדרין. המכולת המקומית הביאה את המסטיקים הללו ואחד הרבנים החשובים זצ"ל, היה קונה את הקופסה שהייתה על שולחן המוכר מדי יום. אותו מוכר לא התאפק ושאל את הרב, "כבודו, כ"כ ערב לך טעם המסטיק שכבודו קונה את זה כל יום?" אמר לו הרב, "אשיב לך, לפי דברי חז"ל, שאדם שאוכל דבר איסור, ליבו נהיה מטומטם. כיוון שאצלי המוצר בספק איסור, אינני רוצה שהילדים יהיו גם ספק לא בסדר".

"חושבני, שהציבור שלנו שהורגל לשמור על גדרי הכשרות לחומרה עם כל ההגבלות הדקות שבזה, בוודאי אין לו סיבה להיכנס לספק איסור. על אחת כמה וכמה כאשר יש מגדולי ישראל, שברור להם שאותם תולעים אסורים מדין תורה ממש.

"זו הסיבה שהמכון יצא במסע פרסום מאסיבי, על מנת להוביל לשינוי בכל הנושא הזה".

מה התגובות שאתם מקבלים?

"ב"ה תגובות חיוביות מרובות מאוד, מאנשים שמבקשים לדעת עוד. ללמוד, לקבל הדרכה והסבר. לברור על נקודות שאפשר לרכוש תוצרת שהיא בוודאות ללא טפילים. תגובות רבות מגיעות מבתי דין, רבנים וכלל עמך ממדינות העולם, שמבקשים הדרכה, ייעוץ ושיעורים ואני מקווה שאנחנו מתקרבים להשיג את היעד החשוב שאותו הצבנו לעצמנו.

"זכינו וב"ה התווספו נקודות רבות בכל רחבי הארץ, שקיבלו על עצמם לקנות אך ורק תוצרת מבריכות מפוקחות ללא תולעים ובכך אנחנו רואים שכר לעמלנו". ■

וכן עשרות תמונות ממסעותיו בעולם, בהן ניתן לראות את מקורות הגידול של הדגים, תמונות של טפילים שונים שנמצאו וכן מדריך מפורט לסוגי הטפילים והתולעים השכיחים בדגים השונים והדרך לנקותם. הספר הפך למבוקש מאוד ולחלק בלתי נפרד מכל רב, משגיח ומפקח העוסקים בתחום הדגים.

כשאנחנו מבקשים מהרב רווח, לשתף אותנו בחוויותיו ממסעותיו בעולם, הוא חומק מכך באלגנטיות, כשהוא מציין שלשם כך נצטרך ספר. אנחנו מתעקשים ומקבלים מקרה אחד מעניין.

"במהלך המחקרים בנושא אצות ים והסרטנים", מספר הרב רווח, "ביקרתי באוניברסיטה בטוקיו אצל המומחה מספר אחד ביפן בתחום הזה. במהלך הישיבה שתוכננה מראש, העליתי את הנושא של הימצאות סרטנים וסוסוני ים בתוך בלילת האצות ובמוצרים הסופיים. לא ידעתי לאיזו רמה של פגיעה אני מגיע, בכך שהעזתי לפגוע באיכות התוצרת שלהם. לאחר שהכחיש מכל וכל שאין לו שום מידע וביפן אין דברים כאלה, הוצאתי תוצרת יפן שרכשתי בדרך לפגישה, והראיתי לו סרטנים בין בלילות האצות. הפרופסור הביט בי רגע, אחר כך סובב את הכיסא והפנה אלי את גבו. חלפו דקותיים עד שהבנתי שכך מסיימים פגישה לא רצויה ביפן והבנתי, שהוא מראה לי את הדרך החוצה".

הרב רווח מספר, כי בפגישות עם יצרנים סינים, הם לא כל כך הבינו בתחילה מה הוא עושה סיפור כזה גדול מיצורים כל כך קטנים... עד שהסביר להם שאצל היהודים, הדבר אסור מהתורה.

להוביל לשינוי משמעותי

הרב רווח, מה הביא אותך לצאת בקמפיין התולעים?

"דבר אחד ויחיד – מדובר בשרץ המים שהאיסור עליו זה 4 לאווין מדאורייתא. מדובר במוצר, שבקלות, ללא פיקוח כשרות, אפשר להיכשל בו וראיתי את הדבר כמת מצווה, שמחד הוא כל כך קל מבחינת כשרות, ומאידך גיסא הגענו למצב שבגלל ריבוי הטפילים והתולעים, הדג הופך להיות הרבה יותר קשה מבחינה הלכתית, לעומת דברים אחרים שהחמרנו בהם. כיוון שידעתי שעם ישראל עם קדושים הם ופשוט לא מודע לחומרת העניין, שנותר פרוץ ולא מוגדר ומטופל כמו שצריך. די לקחת דוגמא מהירקות ללא תולעים, שכאשר החלו להביא את העניין למודעות הציבור, התחולל מהפך של ממש וכיום אין אחד שמוכן להסתכן לרכוש ירקות עליים ללא פיקוח וסימון כשרותי שהנם נקיים מחרקים. זה נובע אך ורק מחוסר ידיעה. לכן המכון לקח על עצמו להביא לידיעת הציבור את הבעייתיות שבדגים הטריים, המצוננים

"מדובר במוצר, שבקלות, ללא פיקוח כשרות, אפשר להיכשל בו וראיתי את הדבר כמת מצווה, שמחד הוא כל כך קל מבחינת כשרות, ומאידך גיסא הגענו למצב שבגלל ריבוי הטפילים והתולעים, הדג הופך להיות הרבה יותר קשה מבחינה הלכתית, לעומת דברים אחרים שהחמרנו בהם"

במזל דגים

"חושבני, שהציבור שלנו שהורגל לשמור על גדרי הכשרות לחומרה עם כל ההגבלות הדקות שבזה, בוודאי אין לו סיבה להיכנס לספק איסור. על אחת כמה וכמה כאשר יש מגדולי ישראל, שברור להם שאותם תולעים אסורים מדין תורה ממש"

◀◀◀ בעלי שם. מסקנות המחקר אישרו לחלוטין את המסקנה ההלכתית, שתולעים אלו באים מבחוץ ואיסורם איסור תורה. בעקבות המידע, התחילו במכון לפתח שיטות שונות המתאימות לסוגי הדגים השונים, לניקויים מתולעים וטפילים. התברר, כי אין ברירה אלא להסיר את התולעים והטפילים בפועל מן הדגים בזמן העיבוד. לאחר כמה ניסיונות שעלו בהצלחה, הוחל בבדיקות שוטפות של תוצרת המגיעה מארה"ב ורוסיה לסין, ושם צוות גדול של פועלים שהתמחו בדבר, בודקים כל חתיכת דג על גבי שולחנות אור מיוחדים לעבודה גם במים זורמים + תאורה מיוחדת מלמעלה ועוד ביצועים מיוחדים. כל חתיכה נבדקת ויזואלית משני הצדדים, ובאמצעות פינצטה מוציאים כל תולעת ותולעת.

צורת עבודה זו על גבי שולחן אור מתאימה לסוגי הדגים הבאים: קוד, סול, פלאונדר, אלסקה פולוק, אולם היא איננה מתאימה לדג הסלמון, כיון שצבע הבשר הוא אדום והתולעים שקופות, כך שהשיקוף אינו מועיל. לכן בדג זה, מעבירים כל חתיכה תחת אולטרה סגול, שתפקידו להבליט כל עצם זר כגון תולעים.

מיותר לציין, שכל פעולה זו מלווה ע"י משגיח מומחה בתחום שצמוד לפועלים כל הזמן ומפקח על עבודתם. בייצור המוני, צמודים שני מפקחים מומחים בתחום. בתום הייצור המיוחד כל דג נארז בסוגי האריזות השונות כפי שהיבואן מבקש. ועל כל אריזה מוטבעת חותמת המעבדה שע"י המכון, שהתוצרת נקיה מחשש טפילים.

תוצאות הפעילות הביאו לכך, שניתן כיום להשיג ברשתות השיווק ברחבי הארץ והעולם, את הדגים שהיו נושאים בקרבם לעתים עשרות טפילים ותולעים, כשהם נקיים ללא חשש. זאת כאמור, מלבד תעודות כשרות הניתנות ע"י המכון לחנויות ברחבי הארץ המוכרות, דגים טריים ומצוננים שהגיעו ממאגרים המפוקחים ע"י המכון, ונמצאו נקיים מתולעים.

כשהפרופסור נעלב

פעילותו של הרב רווח בנושא, הקנתה לו של מומחה עולמי, וגופי כשרות שונים, ובהם הגדולים ביותר, מתייעצים אתו ונעזרים בידע הרב שצבר, כשהם באים להעניק כשרות לכל נושא הדגים.

הרב רווח הוציא לאור ספר מיוחד העוסק רק בנושא הדגים – "תולעת שני". (מדובר בכרך שני, כשהראשון עוסק בחרקים במזון בכלל. זאת מלבד ספרי הלכה נוספים שהוציא הרב בתחום המצוות התלויות בארץ).

בספר מובאים מאמרים הלכתיים, פסקי הלכה של גדולי הפוסקים לאורך הדורות, מחקרים הלכתיים ומדעיים שערך הרב בנושא,